

УДК: 378:785

Малахова Маргарита Олександрівна

старший викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ

margo-m@ukr.net

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО НАРОДНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО АНСАМБЛЮ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Анотація. У статті висвітлено принципові положення щодо організації роботи студентського народно-інструментального ансамблю у вищому навчальному закладі; розкрито зміст, мету та основні завдання діяльності означеного типу колективної взаємодії у професійній підготовці майбутніх учителів музики; обґрунтовано необхідність дотримання у навчально-виховному процесі принципів загальної та музичної педагогіки; представлено структурні компоненти курсу та нормативні вимоги щодо набутих студентами знань і вмінь у процесі вивчення дисципліни «Ансамблевий клас»; наголошено, що дотримання керівником означених принципів організації ансамблю безумовно позитивно впливатиме на якісний показник набутих фахових компетенцій студентів.

Ключові слова: студентський народно-інструментальний ансамбль; принципи організації; змістові компоненти курсу; дисципліна «Ансамблевий клас».

Питання підготовки майбутнього вчителя музики до поліаспектної діяльності в закладах освіти – організації різних форм гурткової музичної творчості школярів – передбачає: знання вчителем методів індивідуальної, групової і колективної роботи в дитячих музичних гуртках; уміння добирати, систематизувати й адаптувати репертуар; реалізацію дидактичних завдань і виховних функцій учнівських оркестрів і ансамблів. Опанування технології керівництва учнівськими музично-інструментальними колективами неможливе без впровадження в систему навчання у вишах таких активних методів, як моделювання педагогічних ситуацій і моделювання професійної діяльності.

Тому, саме в діяльності курсу «Ансамблевий клас», як невід'ємному компоненті додаткової спеціалізації «Керівництво дитячим ансамблем», ми вбачаємо ідеальну модель для розвитку, самовдосконалення й набуття студентами професійного практичного досвіду виконавця-ансамбліста й керівника дитячого ансамблю.

Мета статті – висвітлити основні принципи організації навчального народно-інструментального ансамблю, розкрити основні завдання та змістовні компоненти дисципліни «Ансамблевий клас».

У визначенні основних завдань і принципів організації та діяльності навчального народно-інструментального ансамблю засадничими для нас стали праці А. Болгарського, В. Воеводіна, М. Гуральника, М.Голючека, В. Лапченка, І. Мариніна, О. Олексюк, Т. Пляченко та інших, а також власний досвід інструментально-виконавської співтворчості й практичної роботи із дитячими та студентськими народно-інструментальними ансамблями.

Навчальний матеріал з дисципліни «Ансамблевий клас» розподілено за основними змістовими розділами та визначено орієнтовну кількість годин так, щоб повною мірою розкрити мету курсу – оволодіння рівнем фахової компетентності, достатнім для самостійної організації дитячого музичного ансамблю.

В основу змісту курсу покладено опанування різноманітного високохудожнього музичного матеріалу зі скарбниць світової та вітчизняної музики. Твори різних епох, стилів і жанрів розширюють загальнокультурні орієнтири студентів, збагачують їх музично-естетичний досвід. Аранжування музичних творів для різного складу ансамблів стимулюють розвиток музично-творчих і професійних здібностей майбутніх учителів музики.

Основні завдання курсу «Ансамблевий клас»:

- набуття та вдосконалення навичок ансамблевого музикування, творчої виконавської комунікації;
- розвиток інтелектуально-креативного мислення, музичної та емоційної пам'яті, відчуття форми та образного змісту музичних творів;
- формування навичок аранжування для різного складу ансамблів;
- опанування форм і методів роботи з дитячим колективом;
- розвиток духовних потенціалу та музичного світогляду студентів, творчих здібностей, художнього смаку, мотивації до обраної професійної діяльності;
- виховання патріотизму, національної свідомості.

У процесі реалізації мети курсу розвивається професійний інтерес до цієї

навчальної дисципліни, активізуються творчі можливості студентів, розширюється виконавський репертуар, музично-педагогічний досвід, встановлюються міжпредметні зв'язки з іншими фаховими дисциплінами.

Прогресивний розвиток фахової компетентності студентів забезпечується завдяки дотриманню у навчально-виховному процесі **принципів** загальної та музичної педагогіки:

– *науковості*, в основу якого покладено ґрунтовні знання керівника у галузі музичної педагогіки та психології, теорії та практики музичного виконавства, методики музичного виховання та навчання тощо;

– *доступності* (поступового ускладнення навчального матеріалу), який полягає у тому, що в навчальній і виховній роботі треба спиратися на наявний рівень розвитку студентів, враховувати їх вікові й індивідуальні особливості, можливості; навчання і виховання за ступенем складності необхідно орієнтувати на «зону найближчого розвитку» студента; навчати від близького до далекого, від легкого до складного, від відомого до невідомого;

– *зв'язку теорії з практикою* – принцип, який потребує гармонійної взаємодії наукових знань з практикою повсякденного життя: теорія дає пізнання світу, практика навчає ефективно на нього впливати; реалізується шляхом застосування отриманих знань на практиці, зокрема в концертно-виконавській діяльності, формування розуміння того, що практика є джерелом абстрактного мислення і критерієм істинності отриманого знання;

– *системності та послідовності*, який ґрунтується на дотриманні логічних зв'язків у процесі навчання, що забезпечує опанування навчального матеріалу у великому обсязі й більш міцно; реалізується в різних формах планування і у відповідно організованому навчанні, зокрема в регулярності проведення різних форм занять; навчання повинно бути послідовним, щоб, як зазначав Я. Коменський «сьогоднішнє закріплювало вчорашнє і проклало дорогу для завтрашнього»;

– *гуманізму* (соціального захисту підростаючої людини), сутність якого полягає в олюдненні міжособистісних стосунків (студент – студент, студент – викладач, студент – викладач – колектив), пріоритетності у взаємодії

загальнолюдських цінностей: дотриманні комунікативної толерантності у процесі репетиційних занять, в умовах багаторазового повторення музичних фрагментів, товариської підтримки в моменти емоційної напруги під час концертних виступів, взаємодопомоги у гастрольних поїздках тощо;

– *співпраці* – орієнтація в навчально-виховному процесі на пріоритет особистості; створення сприятливих умов для її самовизначення, самореалізації; організація спільної життєдіяльності в умовах народно-інструментального ансамблю на основі міжсуб'єктних зв'язків, діалогічної взаємодії, переважання емпатії в міжособистісних стосунках; формування навичок колективної співтворчості;

– *свідомості й активності*, сутність якого зводиться до того, що власна пізнавальна активність студентів є важливим чинником у навчанні та вихованні й робить вирішальний вплив на темп, глибину та міцність оволодіння переданою сумою знань і норм, швидкість вироблення умінь, навичок і звичок; усвідомлена участь у навчально-виховному процесі, внутрішня мотивація і зацікавленість народно-інструментальним ансамблевим виконавством підсилює його розвиваючий вплив;

– *поваги до особистості студента в поєднанні з розумною вимогливістю до нього*, наріжним каменем котрого є поважне ставлення педагога до вихованця як до особистості; своєрідною формою поваги є об'єктивна вимогливість, виховний потенціал якої істотно зростає, якщо вона обумовлена потребами виховного процесу, завданнями повноцінного розвитку особистості; вимоги до студентів необхідно поєднувати із вибагливістю викладача до себе;

– *естетизації навчально-виховного процесу*, що ґрунтується на ідеї «творчої сили прекрасного»; позитивного результату в навчанні та вихованні можна досягти тільки за умов зі смаком доречно оздобленого простору – естетично оформлених аудиторій для занять, наявності витворів мистецтва, відзнак керівника та колективу (дипломів, грамот), фотографій із життя ансамблю тощо.

Структура курсу містить **чотири компоненти**:

- 1) теоретичний – реалізується в процесі індивідуальних занять;

2) практичний, реалізується в процесі індивідуальних і групових занять під час вивчення музичних творів та їхнього художнього виконання;

3) методико-технологічний, реалізується в підготовці індивідуальних творчих завдань;

4) самостійна робота студентів, яка реалізується в конкретних завданнях для самостійного опрацювання в позааудиторний час.

На шляху до оволодіння фаховою компетентністю у творчій реалізації набутого досвіду, у подальшій освітній і викладацькій діяльності в межах цього курсу для студентів спеціальності «Музичне мистецтво» освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» передбачається **вдосконалення майбутнім учителем знань** щодо: кращих зразків ансамблевої музики різних епох, стилів, жанрів; аранжування музичних творів для ансамблю; форм і методів використання набутих знань, умінь і навичок у творчій практичній професійній діяльності.

На завершальному етапі вивчення курсу «Ансамблевий клас» студенти повинні **вміти:**

– теоретично обґрунтовувати музично-естетичну та виховну цінність музичного матеріалу;

– практично опановувати музичні твори у процесі інструментального виконання та шляхом їх аранжування;

– використовувати та вдосконалювати навички ансамблевої виконавської майстерності;

– організувати та налагодити діяльність учнівського народно-інструментального ансамблю.

Отже, дотримання керівником означених принципів організації навчального народно-інструментального ансамблю безумовно позитивно впливатиме на оволодіння студентами, майбутніми вчителями музики, комплексу фахових компетенцій, гарантуватиме стабільність у роботі колективу та його якісний інструментально-виконавський зріст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ансамблевий клас. Робоча програма навчальної дисципліни для студентів ОКР «Бакалавр» за напрямом підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво» / Укл. М.О. Малахова – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. – 21 с.
2. Ансамблевий клас. Робоча програма навчальної дисципліни для студентів ОКР «Спеціаліст» спеціальності 7.02020401 «Музичне мистецтво» / Укл. М.О. Малахова – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. – 15 с.
3. Коджаспирова Г. Словарь по педагогике / Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров – М.: ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д: Издательский центр «МарТ», 2005. – 448 с.
4. Олексюк О. Музична педагогіка: навч. посіб. / О. М. Олексюк. – КНУКіМ, 2006. – 188 с.
5. Пляченко Т. Підготовка майбутнього вчителя музики до роботи з учнівськими оркестрами та інструментальними ансамблями: [монографія] / Т. М. Пляченко. – Кіровоград : «Імекс-ЛТД», 2010. – 428 с.

Рецензент

Болгарський А.Г. – к. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 20. 02. 2014

ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ ОРГАНИЗАЦИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧЕБНОГО НАРОДНО-ИНСТРУМЕНТАЛЬНОГО АНСАМБЛЯ В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ

Малахова Маргарита Александровна

старший преподаватель кафедры инструментально-исполнительского мастерства Института искусств Киевский университет имени Бориса Гринченко, г. Киев

margo-m@ukr.net

Аннотация. В статье отражены принципиальные положения относительно организации работы студенческого народно-инструментального ансамбля в ВУЗе; раскрыто содержание, цель и основные задачи деятельности отмеченного типа коллективного взаимодействия в профессиональной подготовке будущих учителей музыки; обоснована необходимость соблюдения в учебно-воспитательном процессе принципов общей и музыкальной педагогики; представлены структурные компоненты курса, а также нормативные требования к знаниям и умениям студентов, приобретенных в процессе изучения дисциплины «Ансамблевый клас»; отмечено, что соблюдение руководителем указанных принципов организации ансамбля будет безусловно положительно влиять на качественный показатель приобретенных профессиональных компетенций студентов.

Ключевые слова: студенческий народно-инструментальный ансамбль; принципы организации; смысловые компоненты курса; дисциплина «Ансамблевый клас».

PRINCIPAL STATUSES ABOUT ORGANIZATION OF FOLK STUDENT INSTRUMENTAL ENSEMBLE IN UNIVERSITIES

Margaret A. Malakhova

Senior lecturer in instrumental performing mastery Institute of Arts
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv
margo-m@ukr.net

Abstract. Principal statuses about organization of folk student instrumental ensemble in universities have been explained in the article. The contest of collective interaction activity in the professional preparing of music teachers-to be has been opened too. The necessity of keeping of general and music pedagogy in educational process has been grounded. There has been shown the structural components of course and normative requirements to student's knowledge and skills during the study of subject "Ensemble class". There has been stressed, that keeping these principles of ensemble organization by manager would have a good influence on qualitative index of students' professional ability.

Keywords: the folk student instrumental ensemble; principles of organization; essential components of course; subject "Ensemble class".

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Ensemble class. Curriculum of subject for the bachelors majoring in specialty 6.020204 "Music art" / Ed. by M.Malakhova. – Kyiv: B.Grinchenko Kyiv University, 2013. – 21 p. (in Ukrainian).
2. Ensemble class. Curriculum of subject for the specialist majoring in specialty 7.02020401 "Music art" / Ed. by M.Malakhova. – Kyiv: B. Grinchenko Kyiv University, 2013. – 15 p. (in Ukrainian)
3. G. Kodzhaspirova. Pedagogy dictionary / G.Kodzhaspirova, A.Kodzhaspirov – Moskva: IKC «MarT»; Rostov n/D: Izdatel'skij centr «MarT»; 2005. – 448 p. (in Russian)
4. O. Oleksiuk. Music pedagogy: textbook. / O. Oleksiuk. – Kyiv: KNUKiM, 2006. – 188 p. (in Ukrainian)
5. T. Pliachenko. The training of music teacher to be for work with pupil orchestras and instrumental ensembles / T. Pliachenko. – Kirovohrad: «Imeks-LTD», 2010. – 428 p. (in Ukrainian)